

Olsztyn, 14.02.2026 r.

dr hab. n. med. Roman Sosnowski
Klinika Urologii i Onkologii Urologicznej
Warmińsko-Mazurskie Centrum Onkologii
Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej MSWiA w Olsztynie

Recenzja rozprawy doktorskiej lek. wet. Magdalena Maria Kraińska pt. „**Wypalenie zawodowe u lekarek weterynarii – epidemiologia i etiologia**”, przedstawionej mi do oceny przez Wysoką Radę Naukową Dyscypliny Nauki o Zdrowiu Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego.

Przekazana mi do recenzji rozprawa doktorska została wykonana pod kierunkiem dr hab. n. med. i n. o zdr. Andrzeja Cacko przy współudziale promotora pomocniczego: dr n. med. Marty Kulpy i dotyczy problematyki wypalenia zawodowego w specyficznej grupie zawodowej – lekarek weterynarii w Polsce. Autorka podjęła ważny, aktualny i społecznie istotny problem badawczy, jakim jest wypalenie zawodowe. Tematyka ta pozostaje niedostatecznie rozpoznana w polskiej literaturze naukowej, mimo rosnącego znaczenia problemów zdrowia psychicznego w zawodach medycznych i paramedycznych.

Rozprawa doktorska licząca 267 stron i została przygotowana w klasycznym, logicznym i przejrzystym układzie, obejmującym część teoretyczną oraz empiryczną. Struktura pracy zawiera m.in.: wstęp, rozbudowaną część przeglądową dotyczącą specyfiki zawodu i koncepcji wypalenia zawodowego, założenia i hipotezy badawcze, materiał i metody, szczegółowo opracowane wyniki, dyskusję, wnioski, bibliografię, spis tabel i rycin oraz wymagane załączniki formalne, w tym opinię Komisji Bioetycznej.

Część teoretyczna dezyderacji w sposób wyczerpujący prezentuje ewolucję pojęcia wypalenia zawodowego – od koncepcji Christiny Maslachpo nowoczesny Model Wymagań i Zasobów Pracy Demerouti i wsp.. Wybór modelu JD-R jako osi konstrukcyjnej badań własnych jest w pełni uzasadniony, gdyż pozwala na analizę wypalenia nie tylko jako stanu wyczerpania, ale jako dynamicznego procesu zależnego od równowagi między obciążeniami a dostępnymi zasobami.

Warsztat badawczy Doktorantki zasługuje na wysoką ocenę. Badanie przeprowadzono na reprezentatywnej grupie 385 aktywnych zawodowo lekarek weterynarii z całego kraju. Autorka zastosowała trafny wybór metod badawczych:

- Ilościową: wykorzystując standaryzowane, międzynarodowe narzędzia (OLBI do oceny wypalenia oraz COPSQ II do analizy czynników psychospołecznych).
- Autorską: wprowadzając kwestionariusz ICZiP, badający indywidualne czynniki stylu życia i organizacji pracy.

- Jakościową: opartą na analizie narracji i swobodnych wypowiedzi, co pozwoliło na uchwycenie subiektywnego dramatyzmu doświadczeń badanych kobiet (np. agresja klientów, dylematy etyczne związane z eutanazją).

Recenzent zwraca uwagę, iż badanie zostało przeprowadzone metodą CAWI (Computer Assisted Web Interview) za pośrednictwem forów internetowych zrzeszających lekarki weterynarii. Taki sposób rekrutacji niesie ze sobą ryzyko tzw. self-selection bias (błędu samoselekcji). Istnieje prawdopodobieństwo, że w ankiecie chętniej brały udział osoby, które już czują silne obciążenie zawodowe i chcą „dać upust” swojej frustracji, podczas gdy osoby skrajnie wypalone mogą nie mieć siły na wypełnianie kwestionariuszy, a osoby w pełni usatysfakcjonowane mogą ignorować takie zaproszenia. Sytuacja taka ogranicza możliwość uogólniania wyników na całą populację lekarek weterynarii w Polsce i wymaga przeprowadzenia badań na szerszą do czego recenzent zachęca.

Ponadto autorka wykorzystała własny kwestionariusz ICŻiP ze względu na brak wystandaryzowanych narzędzi badających specyfikę stylu życia polskich weterynarzy. Choć jest to bardzo cenna inicjatywa, narzędzie to nie posiada pełnej walidacji psychometrycznej (np. analizy czynnikowej potwierdzającej jego strukturę), co w rygorystycznym podejściu badawczym może być postrzegane jako słabszy punkt w porównaniu do użytych w pracy uznanych narzędzi międzynarodowych. Na podkreślenie zasługuje fakt, że Autorka dokonała analizy rzetelności kwestionariusza ICŻiP przy użyciu wskaźnika alfa Cronbacha, który we wszystkich skalach osiągał wynik wskazujący na dobrą wewnętrzną zgodność testu. Recenzent zaleca aby doktorantka w przyszłości dążyła do standaryzacji kwestionariusza ICŻiP, ponieważ jest to narzędzie potrzebne w pogłębieniu badań na temat przyczyn wypalenia zawodowego. Ponadto zwracam uwagę, że badanie ma charakter przekrojowy, co oznacza, że opisuje stan zjawiska w konkretnym momencie (styczeń–czerwiec 2024). Taka metodologia pozwala na stwierdzenie korelacji (związków) między czynnikami, ale nie pozwala na jednoznaczne rozstrzygnięcie o związkach przyczynowo-skutkowych. Możemy stwierdzić, że brak snu współwystępuje z wypaleniem, ale trudniej udowodnić, co było pierwotną przyczyną, a co skutkiem.

Zastosowane metody statystyczne zostały dobrane zasadniczo prawidłowo i obejmują zarówno testy jakości danych (Shapiro-Wilk, alfa Cronbacha) jak i testy służące bezpośredniemu celowi badań (korelacja tau-b Kendalla, jednoczynnikowa analiza Wariancji ANOVA, analiza moderacji). Z punktu widzenia recenzenta warto rozważyć uzupełnienie analizy o bardziej rozbudowaną analizę wieloczynnikową analizującą także inne scenariusze regresji, co mogłoby dodatkowo wzmocnić wartość poznawczą pracy jednak podejście takie spowodowałoby dalsze zwiększenie objętości pracy więc lepiej, aby takie analizy zostały przygotowane w ramach kolejnej publikacji.

Wyniki badań zostały zaprezentowane w sposób czytelny, systematyczny i logicznie powiązany z hipotezami badawczymi. Autorka poprawnie interpretuje uzyskane rezultaty, odnosząc je do: wcześniejszych badań krajowych i międzynarodowych, przyjętego modelu teoretycznego, specyfiki badanej grupy zawodowej. Na uwagę zasługuje umiejętność identyfikacji zarówno czynników ryzyka, jak i czynników ochronnych, co nadaje pracy wymiar aplikacyjny i praktyczny. Aż 57,9% badanych lekarek wykazuje wysoki poziom wyczerpania, a 30% wysoki poziom zdystansowania od pracy. Autorka wykazała silne korelacje między

wypaleniem a nadmiernym tempem pracy, wymaganiami emocjonalnymi oraz konfliktem na linii praca-życie. Doktorantka wykazała się dużą sprawnością psychometryczną dokonując również analizy moderacji między czynnikami psychospołecznymi a wypaleniem zawodowym badając, czy istnieją czynniki ochronne, które mogą w istotny sposób moderować zależność wypalenia zawodowego i czynników psychospołecznych związanych z pracą. Autorka opierając się na Modelu teoretycznym wypalenia zawodowego JD-R poszukiwała w analizie moderacji czynników, które chronią przed wypaleniem kobiety wykonujące zawód lekarza weterynarii. Kluczowym wkładem naukowym pracy jest zidentyfikowanie czynników moderujących, które działają jak „bufor ochronny”. Autorka udowodniła, że regularność snu, aktywność fizyczna, dbałość o posiłki oraz realizacja hobby w sposób istotny statystycznie osłabiają negatywny wpływ stresorów zawodowych na poziom wyczerpania.

Pragnę zauważyć, iż w omawianej części rozprawy doktorskiej zwraca uwagę nadmiar wykresów i tabel, który może utrudniać odbiór kluczowych treści pracy. Autorka zamieściła ponad 100 rycin, z których wiele przedstawia bardzo zbliżone zależności, nie wnosząc istotnie nowych informacji do interpretacji danych. Część tabel zawiera wyniki, które mogłyby zostać przedstawione w formie syntetycznego opisu tekstowego, co zwiększyłoby przejrzystość opracowania i poprawiło jego dynamikę narracyjną. Widoczny jest również brak selektywności w wyborze najważniejszych rezultatów do szczegółowej prezentacji, przez co zasadnicze wnioski mogą ginąć w nadmiarze danych ilustracyjnych. Recenzent zachęca, aby w kolejnych publikacjach autorka prowadziła bardziej rygorystyczną selekcję wyników do prezentacji.

Wnioski płynące z dysertacji mają charakter aplikacyjny. Autorka postuluje konieczność wdrożenia systemowych programów wsparcia, obejmujących nie tylko edukację z zakresu kompetencji miękkich, ale przede wszystkim zmiany organizacyjne: elastyczny czas pracy, kulturę uznania oraz wsparcie psychologiczne. Wyniki te mogą stanowić podstawę dla samorządu lekarsko-weterynaryjnego do opracowania strategii ochrony zdrowia psychicznego kadru.

Rozdział „Dyskusja” stanowi istotną część rozprawy, w której Autorka podejmuje próbę syntetycznego ujęcia oraz interpretacji uzyskanych wyników w kontekście aktualnej wiedzy naukowej. Do głównych osiągnięć pracy należy przede wszystkim wykazanie wysokiego nasilenia wypalenia zawodowego w badanej grupie lekarek weterynarii, ze szczególnym uwzględnieniem wymiaru wyczerpania psychofizycznego. Autorka trafnie osadza te wyniki w szerszym kontekście obciążeń zawodowych, wskazując na znaczące wymagania emocjonalne, wysokie tempo pracy oraz ograniczone zasoby organizacyjne, takie jak niedostateczne wsparcie, ograniczona autonomia czy niska przewidywalność obowiązków.

Na szczególne podkreślenie zasługuje również udokumentowanie istotnej roli stylu życia – w tym jakości snu, poziomu aktywności fizycznej, możliwości regeneracji oraz zachowania równowagi między pracą a życiem prywatnym – jako czynnika zarówno ryzyka, jak i ochrony przed wypaleniem zawodowym. Autorka w sposób przekonujący integruje te obserwacje z założeniami modelu JD-R, identyfikując kluczowe psychospołeczne czynniki ryzyka i ochrony charakterystyczne dla środowiska pracy lekarek weterynarii.

Dyskusja prowadzi również do sformułowania jasno ukierunkowanych rekomendacji dotyczących działań prewencyjnych na poziomie indywidualnym, organizacyjnym oraz systemowym. Wnioski te mają wymiar praktyczny i mogą stanowić podstawę do

projektowania interwencji wspierających dobrostan zawodowy tej grupy. Zgodnie z deklaracją Autorki, rozprawa stanowi pierwsze w Polsce tak szerokie, empiryczne opracowanie poświęcone wyłącznie lekarkom weterynarii, integrujące czynniki organizacyjne, psychospołeczne i indywidualne, co niewątpliwie zwiększa jej wartość poznawczą i aplikacyjną.

W strukturze pracy widoczne są problemy dotyczące proporcji i sposobu prezentacji treści. Na szczególne podkreślenie zasługuje dysproporcja pomiędzy rozdziałem „Wyniki” a rozdziałem „Dyskusja”. Analiza objętości poszczególnych części wskazuje, że rozdział „Wyniki” obejmuje około 134 strony, podczas gdy rozdział „Dyskusja” liczy jedynie około 18 stron. W kolejnych etapach przedstawiania wyników rozprawy recenzent sugeruje rozbudowanie działu poświęconego dyskusji uzyskanych wyników.

W strukturze rozprawy zauważalny jest również brak wyodrębnionej sekcji dotyczącej ograniczeniom badania. Recenzent zachęca do opracowanie tego tematu przed planowanymi dalszymi etapami ew. publikacji wyników.

Za istotny wkład oryginalny Autorki należy uznać przede wszystkim przeprowadzenie pierwszego w Polsce kompleksowego badania dotyczącego wypalenia zawodowego wyłącznie w populacji lekarek weterynarii, co stanowi nowatorskie ujęcie tematu w tej grupie zawodowej. Na podkreślenie zasługuje również integracja czynników psychospołecznych, organizacyjnych oraz indywidualnych w ramach jednego modelu analitycznego. Uzyskane wyniki mają nie tylko wartość poznawczą, lecz również istotne znaczenie praktyczne i systemowe, mogąc stanowić podstawę do projektowania działań profilaktycznych i organizacyjnych.

Rozprawa została przygotowana starannie pod względem formalnym, a jej układ cechuje się przejrzystością i logiczną, konsekwentnie prowadzoną strukturą. Poszczególne części pracy są wyraźnie wyodrębnione i tworzą spójną całość, co ułatwia odbiór prezentowanych treści. Język opracowania jest poprawny, utrzymany w konwencji naukowej i adekwatny do charakteru pracy, choć miejscami można dostrzec nadmierną opisowość oraz tendencję do powtórzeń, zwłaszcza w części teoretycznej. Uwagi te mają jednak wyłącznie charakter redakcyjny i nie wpływają na merytoryczną wartość ani na poziom naukowy rozprawy.

Wymienione niewielkie uwagi merytoryczne nie wpływają negatywnie na ogólną, bardzo pozytywną ocenę rozprawy doktorskiej. Rozprawa doktorska lek. wet. Magdaleny Marii Kraińskiej spełnia wymagania stawiane rozprawom doktorskim określone w ustawie Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Praca stanowi samodzielne i oryginalne rozwiązanie postawionego problemu naukowego, a jej koncepcja, sposób realizacji badań oraz przeprowadzona analiza wyników potwierdzają dojrzałość badawczą Autorki. Uzyskane rezultaty oraz ich interpretacja wnoszą istotny wkład do dyscypliny nauki o zdrowiu, zarówno w wymiarze poznawczym, jak i praktycznym.

Z pełnym przekonaniem wnioskuję do Wysokiej Rady Naukowej Dyscypliny Nauki o Zdrowiu Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego o dopuszczenie lek. wet. Magdaleny Marii Kraińskiej do dalszych etapów przewodu doktorskiego. Jednocześnie zwracam się do Wysokiej

Rady z wnioskiem o nadanie wyróżnienia lek. wet. Magdaleny Marii Kraińskiej ze względu na wysoki poziom merytoryczny pracy, wyrażający się w precyzyjnie sformułowanym problemie badawczym, adekwatnie dobranej metodologii oraz rzetelnej i pogłębionej analizie wyników. Istotnym argumentem jest także oryginalność podjętej tematyki – zwłaszcza jeśli rozprawa stanowi pierwsze w kraju lub jedno z nielicznych badań w danym obszarze, wypełniając wyraźną lukę poznawczą.

Z poważaniem

dr hab. n. med. Roman Sosnowski